

Admiral flote
BRANKO MAMULA

Svijest pripadnika Armije mora biti prožeta bratstvom i jedinstvom i jugoslavenskim socijalističkim patriotizmom

Pratio sam cjelokupnu aktivnost u Organizaciji SKJ u JNA u vezi sa Trinaestom sjednicom CK SKJ i slažem se da je ona bila veoma uspješna. Stvorena je relativno nova — povoljnija klima, koja ima šire političko značenje s trajnim i dubljim posljedicama. Po svojim krajnjim društvenim dometima sadašnja aktivnost prevazilazi okvire rasprave o Prijedlogu zaključaka i doseže do suštine sadašnje etape naše revolucije.

Iz materijala koji su pripremljeni za ovu sjednicu, i iz diskusije većine drugova, vidljivo je da je rasprava, prije svega, bila kritički osvrt na stanje u sopstvenoj sredini. Ona je, međutim, obuhvatila i sve bitne strategijske probleme razvoja društva, a posebno Saveza komunista Jugoslavije i stanja u njemu.

Može se pouzdano zaključiti da su i ovoga puta potvrđeni jedinstvo i riješenost komunista i svih ostalih pripadnika Armije da nepokolebljivo čuvaju i dalje razvijaju temeljne vrijednosti naše revolucije. Produbljeno je i uvjerenje da organizirane socijalističke snage Jugoslavije, sa Savezom komunista na čelu, imaju mogućnosti i sposobnosti da prevladaju sadašnje teškoće, otvore perspektivu razvoja i spriječe pokušaje unutrašnjih i spoljnjih neprijatelja da ugroze teritorijalni integritet i ustavni poredak SFRJ. Najnoviji podaci o pozitivnim privrednim kretanjima, mada se oni mogu smatrati samo početnim, primljeni su veoma povoljno.

S druge strane, slabosti i problemi, naročito oni koji se sporo ili nikako ne rješavaju, podvrgnuti su oštroj kritici. Sve aspekte tog kritičkog raspoloženja moraćemo temeljito izučiti, jer se očigledno radi o pojavama koje imaju dublje uzroke i političke, moralne, radne i druge posljedice. Razumije se da mi ne možemo i ne treba da osporavamo dobronamjernu kritiku koja ukazuje na stvarne probleme i traži puteve za njihovo previzalaženje. Mislim da su, na primjer, sasvim opravdani zahtjevi pripadnika Armije da se poveća lična i kolektivna odgovornost u našem društvu i, naravno, kod nas u Armiji. Dobro je da se u svim sredinama insistira na pravima ljudi, samoupravnih organa i drugih institucija. Međutim, uporedo s tim mora se voditi računa i o njihovim obavezama i odgovornostima. To su međusobno povezani djelovi jedne cjeline bez kojih se nijedno suvremeno društvo, pa ni naše, ne može uspješno razvijati. Demokratski usvojene odluke moraju se poštovati i dosljedno sprovoditi. S pravom su mnogi drugovi u toku ove rasprave isticali da organiziranost, red, disciplina, poštovanje pravnih i moralnih normi nisu u suprotnosti sa samoupravljanjem već iz njega proističu. Ako netko misli da se u ime samoupravljanja, slobode i demokratije može ponašati neovisno od općeprihvaćenih društvenih normi, onda taj ne može računati na podršku, jer su takva ponašanja u suprotnosti sa našim temeljnim opredjeljenjima. Samoupravljanje može pobjeđivati kao napredno, humano i demokratsko društvo samo ako uz vlast radničke klase i odlučujuću ulogu udruženog rada ima racionalnu organizaciju proizvodnje, visoku organiziranost na svim nivoima, samoupravnu disciplinu i red i, s tim u vezi, produktivnost koja obezbjeđuje optimalne proizvodne i društvene efekte.

Iz dokumenata koji su pripremljeni za ovu sjednicu vidi se da naše ljude zabrinjavaju ne samo problemi s kojima smo suočeni već i činjenica da se ti problemi veoma sporo i nedovoljno efikasno rješavaju. Armijska javnost je veoma osjetljiva i kritična prema nastojanjima da se ospore i blokiraju neophodne promjene u privrednom i političkom sistemu, kao i na pokušaje da se omalovaže naponi i naruši jedinstvo u sprovođenju Dugoročnog programa ekonomske stabilizacije i da se minimiziraju sadašnji složeni problemi u privrednoj, političkoj, pa i idejnoj sferi. Pojave ne malog broja divergentnih koncepcija u prilazu ocjeni i načinu rješavanja nekih suštinskih pitanja u našem društvu od strane veoma utjecajnih ličnosti, pa i nekih političkih institucija, negativno djeluju na političko raspoloženje u Armiji, izazivaju nezadovoljstvo, podstiču širenje nepovjerenja, zamagljuju perspektive, i dovode do mnoštva drugih negativnih posljedica.

Slažem se s ocjenom da ove i slične pojave nanose veliku štetu ugledu naše zemlje u svijetu, usporavaju i otežavaju napore radnih ljudi u borbi za stabilizaciju i imaju krupne negativne političke posljedice čije se sve dimenzije ovoga trenutka ne mogu do kraja ni sagledati.

Dobro je što se ove kritike nisu odnosile samo na pojave u svakodnevnoj praksi, već se nastojalo da se dublje proдре u njihove uzroke i da se zauzmu stavovi, posve jasni zahtjevi i mobilišu komunisti u pravcu rješavanja tih problema.

Kad se pažljivo analiziraju svi ti prijedlozi i mišljenja, može se uočiti da i kod nas u Armiji ima komunista i starješina koji različito vide i ocjenjuju ove i slične pojave. Ne upuštajući se u konkretniju ocjenu tih razlika, želim naglasiti da se slažem s mišljenjima koja uzroke ovih pojava traže i nalaze u narastanju etatizma i vlasti tehnobirokratije a na štetu stvarnih interesa radničke klase i udruženog rada, u nagomilanim problemima i slabostima u ostvarivanju vodeće idejno-političke uloge Saveza komunista Jugoslavije i, najzad, u dogmatskoj svijesti koja nastoji da blokira naš društveni razvoj i grčevito se suprotstavlja svim promjenama, pa čak i kada je njihova nužnost sasvim očigledna.

Jasno je da jedinstvo Jugoslavije i njezina unutrašnja koheziorna moć mogu jačati i dalje se razvijati samo uz punu ravnopravnost svih njenih naroda i narodnosti, a putem integracije rada i sredstava na cijelom jugoslavenskom prostoru, odnosno na temeljima vlasti radničke klase i odlučujuće uloge udruženog rada.

Jedinstvo koje se sada održava na odnosima koje karakteriziraju u mnogo čemu suprotstavljeni interesi raznih struktura političke vlasti opterećeno je mnogim slabostima, a ispoljava se kao nedovoljno efikasno funkcioniranje organa federacije ili nekih njihovih dijelova, ili kao poremećaj u funkcioniranju drugih institucija političkog sistema. Jedinstvo Jugoslavije za koje se zalažu pripadnici Armije nije unitarističko, kako se to ponekad želi prikazati, već radničko-klasno i samoupravno. Borba za takvo jedinstvo i ravnopravnost naših naroda i narodnosti izvire, pored ostalog, i iz saznanja da se samo na tim osnovama može jačati odbrambena sposobnost zemlje.

Nemam namjeru da se šire upuštam u analizu ocjene i mišljenja komunista o stanju u Armiji i u Organizaciji Saveza komunista u JNA. Mislim da će sve ono što je već rečeno i postignuto u toku ove aktivnosti trajnije utjecati na sve sadržaje, oblike i metode našega rada. Veoma je značajno da je, osim rijetkih izuzetaka, svaka naša

sredina, u skladu sa svojim uslovima i mogućnostima, realnije, prema oštrijim kriterijumima, sagledavala i ocjenjivala sebe, svoje probleme i obaveze. To će doprinijeti da se jasnije razdvoji rad od nerada, da se realnije sagledavaju i vrednuju stvarni rezultati, da se jasnije vidi šta su objektivne teškoće a šta subjektivne slabosti i da se razgraniči kritika od kritizerstva. U mnogim sredinama je došlo do otrežnjavanja i saznanja da ima još veoma mnogo prostora i snaga koje nisu angažirane i iskorišćene u skladu s našim potrebama i mogućnostima. Sve to, kao i mnoga druga pitanja koja su pokrenuta u toku javne rasprave, nije moguće temeljito i dokraja sagledati na ovoj sjednici. To treba da bude zadatak organa rukovođenja i komandovanja i Organizacije Saveza komunista u JNA u narednom periodu. Svako pitanje, svako mišljenje i prijedlog moraju biti temeljito razmotreni i utvrđeni konkretni zadaci za rad svih organa u narednom periodu. Ništa ne smije ostati bez odgovora. Razlike u mišljenjima pri traženju rješenja su normalne i potrebne, ali ne možemo dozvoliti razlike u shvatanjima i ponašanju u sprovođenju već donijetih odluka.

I rasprave o Prijedlogu zaključaka Trinaeste sjednice CK SKJ još jednom su potvrdile da najveću brigu moramo posvetiti moralnom faktoru kao našoj osnovnoj snazi i, s tim u vezi, ukazale na potrebu još organiziranijeg i intenzivnijeg političkog rada. Neprekidan i stvaralački razvoj političke svijesti zasnovane na ideologiji i politici SKJ mora biti u žiži naše političke aktivnosti. Svijest pripadnika Armije mora biti jugoslavenska, socijalistička, samoupravna, prožeta bratstvom i jedinstvom i jugoslavenskim socijalističkim patriotizmom. Moramo tako osposobljavati komuniste u komandama i jedinicama i sve pripadnike Armije, da budu otporni na pojave koje su usmjerene na narušavanje našeg jedinstva i moralne čvrstine.

Moramo povesti odlučniju borbu protiv svih negativnih pojava i njihovih nosilaca, a prije svega iskorjenjivanje pojava imovinskog kriminala. Istovremeno ćemo morati uložiti znatno više napora u borbi za što bolje međuljudske odnose, za takve postupke pretpostavljenih i starijih koji inspirišu mlađe kao primjer komunističkog ponašanja.

Odlučno se moraju suzbiti pojave karijerizma i uljepšavanja stanja u jedinicama i ustanovama. Mora se voditi stalna bitka za svakodnevno rješavanje svih pitanja i problema koji mogu da naruše moralno-političko jedinstvo. Mislim da moramo posvetiti znatno više pažnje brizi i borbi za čovjeka i neposrednom radu s ljudima. Problemi ljudi, naročito mlađih i potčinjenih, nedovoljno se poznaju. Često

se zadaci neadekvatno postavljaju, stvara se nervoza, zaoštravaju se odnosi među ljudima, a relativno laki zadaci se kompliciraju i neefikasno izvršavaju.

U vezi sa pojavama nacionalizma, iako on u JNA nema šire razmjere i nije produkt unutararmijske organizacije, mi komunisti u Armiji moramo iznalaziti efikasne mjere da se ovakve pojave u potpunosti iskorijene. Naša višenacionalna zajednica vrlo je osjetljiva na pojave nacionalizma i šovinizma, ali naša armijska sredina je po svom sastavu posebno osjetljiva na takav oblik ispoljavanja neprijateljske djelatnosti. U posljednje vrijeme sve je više izraženo i nastojanje klerikalističkih snaga da svojim idejama i vjerskim obredima prodru u vojsku. To mi ne smijemo i nećemo dopustiti.

Svjedoci smo da razne idejno tuđe snage pokušavaju da nastupaju i preko sredstava javnog informiranja. Moramo osposobiti sve članove SKJ, a prvenstveno starješine, da prepoznaju što je poštena, patriotska, socijalistička kritika a što reakcionarna, što je progresivno i što oni treba da podržavaju, ne čekajući posebne stavove i uputstva. Uostalom, starješine su odgovorne za moral svojih jedinica i ustanova i u svakom trenutku i u svakoj situaciji moraju biti sposobne da daju prava objašnjenja i pokreću akcije i poduzimaju potrebne mjere.

Mi smo posljednjih godina dosta učinili na podizanju odgovornosti starješina za moralno-političko stanje u svojim jedinicama. Međutim, kvalitet koji smo u tom pogledu željeli još nismo postigli. Čini mi se da doprinos Organizacije SKJ u JNA u tom zajedničkom poslu može i treba da bude veći. Naročito je značajna njena uloga i odgovornost u izgradnji i jačanju morala armijskog sastava. Tu Organizacija SKJ u JNA mora imati ono mjesto koje joj pripada, pri čemu je najvažnije idejno-političko uzdizanje članstva i kvalitetno informiranje ljudi.

Svaka naša armijska sredina mora biti osposobljena da potpuno raspoznaje snage koje pružaju otpor mjerama stabilizacije našeg društva i njegovom socijalističkom samoupravnim razvoju i da se protiv takvih snaga i pojava odlučno bori. Kod ljudi treba izgraditi kriterije koji će im pomoći da razlikuju što su to ekscesne pojave, pa makar one bile i brojne i iza njih stajala i neka zvanična institucija, a što su to zakonomjerne pojave i proturječnosti u našem razvoju.

Moramo iskorijeniti pojave u nekim sredinama da se za stanje u sopstvenim jedinicama nastoji opravdanje tražiti na drugoj strani i okriviti svako drugi prije sebe. Jasno se mora razgraničiti tko je za što odgovoran. U današnjem trenutku vrlo je važno povećati ličnu

odgovornost i samokritičnost svih članova Saveza komunista, a posebno starješinskog sastava. To je put za jačanje moralne snage i povjerenja u vlastite sposobnosti i mogućnosti.

Na brojnim sastancima organizacija Saveza komunista u JNA povodom Prijedloga zaključaka Trinaeste sjednice sasvim opravdano su u težištu pažnje bila pitanja borbene gotovosti i izgrađenosti Armije i oružanih snaga, što i jeste naš osnovni društveni zadatak jer su nama u Armiji Savez komunista Jugoslavije i naše društvo povjerali jednu od vitalnih društvenih funkcija — odbranu slobode i nezavisnosti. Zato Organizacija SKJ u JNA, komande i starješine i dalje imaju kao težišni zadatak, neprekidno jačanje borbene gotovosti i sposobnosti Armije, kako bi se u svakom momentu spriječilo iznenađenje i uspješno ostvarila njena uloga. To možemo postići samo uz puno jedinstvo i moralnu čvrstinu, dobru opremljenost, vrhunsku obučenost i ukupnu pripremljenost Armije i oružanih snaga u cjelini, kao i ostalih činilaca odbrane. Dobro je što su komunisti na tim sastancima isticali da su naši zadaci širi od same borbene izgradnje mirnodopske i ratne JNA. Pripadnici Armije nose veliku odgovornost za stalan razvoj, izgradnju i jačanje cjelokupnih odbrambenih potencijala društva, posebno za pripremanje i osposobljavanje ratnih oružanih snaga. Zato smatram da je dobro što smo kritični u ocjeni ostvarenih rezultata.

Posebno bih naglasio da nas aktuelna međunarodna situacija, a naročito njezin vojno-politički aspekt, obavezuju da obezbijedimo najveći stepen borbene gotovosti i sposobnosti. Zato, i pored pozitivnih ocjena onog što je dostignuto, kritičku analizu komunista smatramo podstrekom za još veće napore i uspjehe.

Treba reći da smo, i pored svih ekonomskih problema koji nas više godina prate, postigli znatan napredak u povećanju borbenih mogućnosti Armije. U naoružanje Kopnene vojske uveli smo nekoliko suvremenih i veoma složenih sredstava ratne tehnike, čime je značajno povećana efikasnost protuoklopne borbe i vatrene podrške, što je ojačalo udarnu moć taktičkih i združenih sastava. U naoružanje borbene avijacije uvedena su dva suvremena aviona iz domaće proizvodnje i dva tipa lakih helikoptera za protuoklopnu borbu, izviđanje i upravljanje artiljerijskom vatrom. Težište u razvoju i modernizaciji Ratne mornarice i obalske odbrane bilo je na povećanju udarne moći i manevarske sposobnosti i na modernizaciji sistema osmatranja, veza i komandovanja, na jačanju PVO i dovođenju u sklad pratećih elemenata operacijske osnovice.

U 1985. godini navršava se 40 godina mirnodopske izgradnje naše armije i oružanih snaga u cjelini. Svi naši radni ljudi i građani ponosni su na njezinu suvremenost, tehnička dostignuća i spremnost. Najbitnija karakteristika pređenog puta je da je Armija bila i ostala općenarodna, da je zadržala svoj revolucionarni karakter i ostala snažan faktor jedinstva naše višenacionalne zajednice.

Prolazimo kroz plodotvoran razvojni put, pri čemu nam i u narednom periodu predstoji proces daljeg kvalitativnog usavršavanja Armije i oružanih snaga u cjelini. Sada smo u fazi vrlo odgovornog posla — projektiranja tog razvoja za naredni dugoročni i srednjoročni period. Na tom zadatku već duže vrijeme rade sektori SSNO-a, komande armija i štabovi Teritorijalne odbrane socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina. To će biti jedan od težišnih zadataka našeg angažiranja i u 1985. godini.

U konceptu razvoja Armije opredijelili smo se za to da u zahtjevima budemo realni, u skladu sa materijalnim mogućnostima zemlje. Učinjeno je sve da što je moguće manje opterećujemo društvo, ali istovremeno i da obezbijedimo najneophodnije potrebe i uvjete za dalju modernizaciju i jačanje Armije. Sigurni smo da će objektivna materijalno-financijska i druga ograničenja u znatnoj mjeri biti ublažena povećanom odgovornošću, nesebičnim zalaganjem, domaćinskim odnosom i racionalnim ponašanjem pripadnika Armije, a posebno komunista. O tome je dosta govoreno na brojnim sastancima organizacija Saveza komunista u vezi sa Prijedlogom zaključaka Trinaeste sjednice. Htio bih da kažem da u narednom periodu, usprkos teškoća u društvu, ne možemo ići na prekomjerno stezanje kaiša, na zakidanje standarda i na veće restrikcije. Naprotiv, standard ljudi je došao na kritičnu tačku i dalji pad se ne smije dozvoliti. Svakako da još boljim korišćenjem unutrašnjih rezervi, umješnijim i racionalnijim radom, ekonomičnošću i štednjom na svim područjima možemo znatno doprinijeti ublažavanju ovog problema. Posebno bih naglasio da povećanje standarda treba da bude u funkciji postizanja većih radnih uspjeha, a ne samo da se smatra socijalnom kategorijom. S tim računamo i zato smo očuvanje i postepeni rast životnog standarda stavili među težišne zadatke budućeg razvoja, uporedo s modernizacijom, osuvremenjavanjem i podizanjem kvaliteta i borbene spremnosti JNA.

Koncept perspektivne izgradnje i razvoja JNA baziramo na pretpostavkama ukupnog društvenog i privrednog razvoja Jugoslavije, na realnim očekivanjima daljeg razvoja socijalističkih samoupravnih odnosa i efikasnijem prevazilaženju stagnacije privrednog

rasta, uz smanjenje tehnološke zavisnosti od inostranstva i još veći oslonac na vlastite snage.

Težište naših mjera i akcija u narednom periodu usmjerićemo na dalji skladan i racionalan razvoj jedinstvenih oružanih snaga, uz bržu modernizaciju mirnodopske JNA, i to prvenstveno onih njezinih dijelova koji treba da prime glavni teret udara na početku rata. Cilj nam je da oružane snage po svojoj organizaciji, veličini, obučenosti i opremljenosti budu sposobne da odgovore svojim namjenskim zadacima.

Gledano u cjelini, projekcijom daljeg razvoja JNA i oružanih snaga postavljamo pred sebe ambiciozne ali i realne zahtjeve kojim se obezbjeđuje nastavak procesa dosadašnjeg razvoja, uz naglaske na daljem podizanju kvaliteta svih elemenata borbene gotovosti. Postigli smo dosta, ali možemo i više. Na tom zadatku moramo raditi svi, pri čemu je posebna odgovornost na Organizaciji SKJ u JNA i komandama i štabovima.